

A megszenteltség a bizánci hagyományban

KOCSIS FÜLÖP

1963-ban született Szegeden. Görög katolikus szerzetes, 2008-ban szentelték püspökké. A hajdúdorogi egyházmegye megyéspüspöke és a Miskolci Apostoli Exarchátus ad nutum Sanctae Sedis apostoli kormányzója. — Írása előadásként elhangzott a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskolán 2009. április 25-én „Megszenteltség az egyházi mozgalmakban és a megszentelt élet új formáiban” címmel rendezett konferencián, melynek anyaga a közeljövőben könyv alakban is megjelenik a Főiskola kiadásában.

¹Vö. *A szent öregek könyve. A szerzetesatyák mondásainak ábécé sorrendes gyűjteménye.* (Szerk. és ford. Baán István.) Bizantinológiai Intézet Alapítvány, Budapest, 2001, 67., 184–185.

²Ez a gondolat újra és újra visszatér a szerzetes beöltözésének szertartásában, vö. Denis Guillaume (ed.): *Grand Euchologie et*

A Keleti Egyházban a bizánci gyökerekből adódóan némileg másként alakult az Istennek szentelt élet, mint Nyugaton. Például Keleten a szerzetességben nem annyira élesen határolt kategória a hármasságadalomtétel: a szüzesség, szegénység, engedelmesség hármasság evangéliumi tanácsa. Természetesen nagyon erőteljesen jelen van kezdettől fogva, de nem annyira megfogalmazott, strukturált módon. Nem csak ez a három evangéliumi tanács a fő eleme az Istennek szentelt életnek.

Emellett például — miként a bencésekénél is — hasonlóan hangsúlyos elem a helyben maradás, illetve a közösséghez tartozás is. Ennek pedig Keleten van egy szélsőségesebb válfaja, az úgynevezett idegen élet, az idegenben való élet, mint az Istennek odaadott életnek egy igen fontos eszköze. Mit jelent ez? Attól a pillanattól fogva, amikor az ember vállalja az Istennek szenteltséget, amikor odaad mindent, akkortól idegenné válik a világ számára. Ezt leginkább valóságosan idegen környezetben tudja megélni, ahol nem a barátai, nem a rokonai, nem az ismerősei veszik körbe, nem azok, akik őt ismerik és elismerik, hanem ahol egy árva lélek lesz egy idegen világban, ahol valóban egyetlen kapaszkodója marad csak, az Isten. Az aszkézisnek ez egy igen sajátos és igen nehezen megélhető része, de amikor az ember teljes odaadottságot szeretne nyújtani az Istennek, akkor végül ezzel is számolnia kell. Hiszen a szerzetes meghal az evilági életnek örökre. Az egyik apophtegma¹ beszél arról, hogy Arszeniosz atyának meghalt egy rokona, aki igen gazdag patrícus volt, nagy vagyonnal rendelkezett. Értesítették, hogy nincs senki más örökös, tehát az egész vagyont őt illeti, menjen és vegye át az örökséget. Ő azonban visszaüzent, hogy szerzetesként él, és nem tart igényt az örökségre. A szerzetes testvérei is bízatták, hogy ne hagyja veszni ezt a vagyont, hiszen fel tudják löle újítani a rendházat, szegényeket tudnak belőle támogatni, segíteni. Sok jót lehet majd tenni vele, menjen csak el, és vegye át az örökséget. Erre ő azt felelte: én már hamarabb meghaltam, engem nem illet örökség. Halott vagyok ennek a világnak.

A szerzetes teljesen meghal a világnak, minden polgári következményeivel együtt.² Ennek az idegen életnek van egy másik kedves, ezt jellemző apophtegmája. Egy idős atyáról jegyezték fel,³ aki már sok évtizedet élt a közösségben, és nagyon bántotta, hogy ő lett

Arkhieratikon. Parma,
1992, 778–806.

³Pinufius abbáról van szó,
akinek történetét
Cassianus a *De institutis
coenobiorum* című művé-
ben beszéli el; vö.
Joannes Cassianus: *A
keleti szerzetesek szabá-
lyai*. (Ford. Simon Árkád.)
Pannonhalma — Tihany,
1999, 67–68.

„a tekintélyes atya”. Mindenki hozzá ment a monostorban, mindenki őt akarta látni, lelki tanácsokat kérni tőle, hiszen ő volt az, aki elért az életszentségnek erre a magas fokára. Úgy érezte, hogy ez már szemben áll azzal, amit vállalni akart, ezért fogta magát, útra kelt, elment egészen messzire az egyiptomi sivatagba. Ott bekopogott egy másik monostorba, ahol közölte, szerzetes szeretne lenni. A szerzetesek nem ismerték őt, kérdezgették: „Most akarsz szerzetes lenni, mikor az egész életedet világi örömeinkben töltötted?” Először nem is akarták engedni, de ő állhatatosan kitartott. Ez a hivatásnak egy fontos próbatétele, hogy nem engedik be rögtön a monostorba a jelöltet, hanem ott kell állnia a kapuban napokig, talán hetekig is, s hogyha kitart az elhatározásában, hogy be akar lépni a közösségbe, akkor esetleg beengedik. A próbát kiállta az öreg szerzetes, és végül befogadták. De mindig csak megaláztatásban volt része, hiszen nem értékelték sokra, hogy öreg korára gondolja meg magát, és be akar lépni a rendbe. Ám ő éppen erre vágyott.

Az apophtegma kedves sajátossága szerint a történet folytatódik, mégpedig az egyik alkalommal a régi monostorból arra jártak szerzetesek, keresték az eltűnt atyát, az öreg sztaretet, meg is találták, megismerték, és nagy lelkendezéssel köszöntötték, egyben elmondták a többieknek, hogy kit is fogadtak maguk közé. Ennyire fontos volt ennek az atyának, hogy idegenként éljen, hogy legyen megvetett, legyen elszakított az emberi kapcsolatoktól. Tehát a szerzetesi életnek ez is nagyon fontos eleme.

**Lemondás, aszkézis,
virrasztás**

Visszatérve a szerzetesi elemekhez, fogadalmakhoz, látnunk kell, hogy a lemondás nagyon-nagyon hangsúlyos. Mondhatjuk azt, hogy ez az önsanyargatás, azaz lemondás az ismert hármasság fogadalmában: a szüzességben, szegénységben, engedelmisségen ugyanúgy jelen van. Lemondás a családról, a szexualitásról, a saját vagyonról, és ami a legnehezebb lemondás: a saját akaratról, ami az engedelmisséget jelenti. Ezt megéli a keleti szerzetes is, és még hozzátesz más lemondásszerű küzdelmeket is. Ilyen természetesen az aszkézis is, ami ugyancsak nagyon hangsúlyos a keleti szerzeteseknél. Természetes, hogy a nyugati rendekben hasonlóan fontos, hiszen egy gyökérről fakadnak, tehát kétségtelen, hogy nem lehet szétválasztani a kettőt.

Az idegen élet mellett a virrasztás ugyancsak a lemondás fontos része. A szerzetes vállalja a fáradságot, a testi küzdelmeket, azért, hogy a lélek minél tisztultabban közelíthessen az Istenhez. Hasonló aszketikus eszköz a csönd, amely a beszédről való lemondást jelenti. Ezek nyilván nem olyan elemek, amelyek elkülönítik a keleti és nyugati szerzetességet, hisz egyképp jelen vannak a szerzetességben mindenütt. Arra kívántam rámutatni csupán, hogy ezek is hasonlóan hangsúlyos elemei a szerzetesi életnek, mint ahogy a hármasság fogadalmában, az engedelmisség, szegénység és szüzesség.

Látjuk tehát, hogy nem annyira strukturált a lelki élet, a szerzetesi fölfogás Keleten, mint Nyugaton. Van, aki az egyik és van, aki

⁴Vö. *A szent öregek*
könyve, i. m. 327.

a másik elemet hangsúlyozza jobban. Az imént említett idős atyának az életpéldája azt mutatja, hogy ő ennek az idegen életnek a nagy hőse. Van, aki a böjtnék a nagy hőse, van, aki a testi tisztaságnak, amikor hihetetlen aszketikus gyakorlatokat vállal annak érdekében, hogy megőrizze a tisztaságot, és megtisztítsa a testét. Bizonyosan ismerős Sziszoész atya esete,⁴ aki a virrasztásnak akart a bajnoka lenni, és kikötötte magát egy sziklához azért, hogy ne tudjon elaludni egyáltalán. És akkor — a történet szerint — jött egy angyal, aki leoldotta őt, és azt mondta, hogy többet ilyet ne tegyen. Ezek a fajta bajnoki cselekedetek tehát nem mindig a legszentebb embereknek a tettei. Mégis hangsúlyos a küzdelem, a lelki harc.

Nem is pusztán a rossz ellen, nem csak a kísértések, nem csak a gonosz támadásai ellen. Markánsan jelen van a lelki életben a gondolatokkal való küzdelem, és nagyon hangsúlyos a szenvedélyekkel való küzdelem is. A szenvedélyek mintegy az emberi természetnek fájdalmas velejárói a bűn következtében. De nem föltétlenül a bűnök ellen küzd a szerzetes, amikor a szenvedélyek ellen harcol, hanem szeretné megszerezni a szenvedélytelenséget, a szenvedélymentességet. Ebben nagyon hasonlít a távol-keleti szerzetesség szenvedély-felfogásához is. Mert a szenvedély-mentesség eredményezi azt a lelkiállapotot, azt a megtisztult, átszellemült belső békét, amelyben az ember úgy érzi, eljutott arra a pontra, amikor már nem ehhez a világhoz tartozik. Minél megtisztultabb, annál közelebbi kapcsolatban van az Istennel.

**Küzdelem
a gondolatokkal**

A küzdelmek terén említenünk kell még a gondolatokkal való harcot, amely nem feltétlenül a rossz gondolatokkal szembeni viaskodást jelenti csak. Az imádkozó azt próbálja elérni, hogy a gondolatok ne vigyék el a figyelmét az egyetlen lényegesről, az Istenről, az Ő jelenlétéről. Az imádságban szeretne megszabadulni, megtisztulni a jó és rossz gondolatoktól egyaránt. Ismerjük jól az imaéletben azt a pontot, amikor az ember az imádságban szeretne minél mélyebbre jutni, minél mélyebben önmagába szállni, és a „belső szobában” (vö. Mt 6,6) megtalálni az Istennel való egyesülést. Ekkor a jó gondolatok is akadályt jelenthetnek. Az imádság során az emberben nemcsak rossz gondolatok vannak, hanem nagyon jó gondolatok is születnek. Prédikációs gondolatok, teológiai összefüggések fölismerése, bibliai tanítások megértése és egyéb fontos lelki meglátások. A belső ima idején ezeket éppen úgy el kell tudni hagyni, mint a rossz gondolatokat. Nem szabad figyelni rájuk, főként nem lejegyzetelni, elraktározni. Könnyen megkísért, hogy leírjam, s később vissza akarjak térni rá. Ez sem egyéb, mint egyfajta támadás a belső mélységbe jutással szemben. Küzdeni kell a jó vagy jónak tűnő részletekkel szemben is ahhoz, hogy az ember eljusson az egyetlen igazi lényegeshez, az Istennel való egyesüléshez.

Most már az imádságról beszélünk, ami a szerzetes lételeme. Voltaképpen nem azért mond le a világról, hogy a szerzetesi eszmét megvalósítsa, nem azért küzd, nem azért fordul el mindentől, amit

**„Élek, de már nem én,
hanem Krisztus él
bennem...”**

⁵Nagy Szent Athanáz: *Az ige emberré válásáról*. In: *Szent Athanasziosz művei*. (Szerk. Vanyó László.) Ókeresztény Írók 13, Szent István Társulat, Budapest, 1991, 159.

⁶Az utrenye a laudesnek megfelelő reggeli istentisztelet a bizánci egyházban.

⁷Tropár a hajnali szolgálat kánonjának negyedik ódájából, *Ménea*, 4, Nyíregyháza, 2006, 356.

„Isten irgalmát önsanyargatásokkal magadhoz akartad édesgetni.”

a világ kínál, hogy az életszentség magas fokára jusson. Sokat írnak erről az atyák, hogy éppen e ponton lehet elvéteni az igazi célt. Egyesek hihetetlen aszketikus teljesítményre képesek, és mégsem találják meg azt, ami valójában az Istennek szentelt életet, az Istennel való egységet jelenti.

Ez az egységre találás nemcsak egyfajta találkozás, ölelés az Isten és az ember között, hanem az Istennel való valóságos egyesülés, azaz Isten élete bennünk, vagyis átistenülés. Ez a cél. „Élek, de már nem én, hanem Krisztus él bennem” (Gal 2,20). Az életem eltűnik, és az Isten élete kezd élni bennem. Ez az átistenülés, amely voltaképpen a keresztény élet célja, és nem csak a szerzetesek számára fenntartott különleges lehetőség. Hiszen Krisztus is azért jött, hogy elvezessen bennünket az átistenülésre. „Ő maga emberré lett, hogy istenivé tegyen bennünket.”⁵ Néha félünk kimondani Szent Athanáznak ezt a meglepő és meghökkentő gondolatát: „Át kell istenülnünk. Az Isten élete kell, hogy éljen bennünk.” És ezek az imént említett küzdelmi pályák, elhatározások mind-mind csak eszközök abban, hogy az ember az átistenülésben minél előbbre jusson, minél inkább átjárja életét az isteni élet, az Isten kegyelme. Ez jelenti a szerzetes számára a halált: meghalok önmagamnak, hogy egyedül az Istennek éljek. Tehát nemcsak egy-két dologról mondom le az Istenért, hanem mindenről — már amennyire csak lehetséges.

Hadd említsek egy példát. A Keleti Egyházban április 24-én tartjuk szentéletű csodatevő Erzsébet anyánk tiszteletét. A zsolozsmájában az utrenye⁶ egyik tropárjában ezt imádkozzuk: — „Isten irgalmát önsanyargatásokkal magadhoz akartad édesgetni, és olaj élvezésétől gyermekkorod óta tartózkodtál, a szenvedés vállalásában kedvedet lelted, Szentéletű.”⁷ Egy apróságot emelek ki: „az olaj élvezésétől gyermekkorod óta tartózkodtál”. Hihetetlennek, talán mosolyogtatónak is tűnő aszketikus teljesítmény: gyermekkorától fogva nem fogyaszt olajt. Hadd tegyek mellé egy másik, még meghökkentőbb példát. Pakhomiosz még fiatal korában húsvétkor, a nagy imádság után elkészítette lelkiatyjának az ételt, a húsvéti lakomát. A salátát sóval és olajjal ízesítette, hiszen a nagy ünnep miatt fölmentés van az olajra és a borra. Az idős atya elkezdte enni az ételt, de aztán sírva fakadt és azt mondta: „Az én Krisztusom meghalt értem, én pedig sót és olajat is tegyek a salátámra?” Nyilván szokatlan számunkra, mégis látnunk kell, hogy ott, a szerzetesség hajnalán — mondhatnám így: a köldökénél — valóban radikálisan mindent el akartak hagyni. Az olajtól való tartózkodás egyébként szépen megmaradt a Keleti Egyházban, ahol vannak napok, amikor szabad olajat fogyasztani, s vannak, amikor nem. A liturgikus könyv mindig jelzi, mikor van fölmentés olajra.

De térjünk vissza Szentéletű Erzsébet zsolozsma-szövegéhez. A kis tropár szövegből nem a gyermekkori olajtól tartózkodás a lényeg, hanem a sor eleje: „Isten irgalmát önsanyargatásokkal magadhoz akartad édesgetni.” Tehát az önsanyargatást azért vállalja,

azért tesz meg érte mindent, hogy az Isten irgalmát — az eleoszt, mely egyben kegyelem és irgalom is — elnyerhesse. Ha ehhez hozzávesszük a kegyelemtan minden mélységét, akkor az isteni erő, az isteni jelenlét és az isteni segítség is, minden benne van ebben az irgalomban. Tehát az Isten irgalmát akarta Erzsébet a gyakorlatokkal, önsanyargatással magához édesgetni. Mert édes az isteni irgalom. És a küzdelmeken, az aszkézisen, a megpróbáltatáson, a virasztásokon, mindenén keresztül az ember ehhez az édes isteni irgalomhoz juthat el. Hogy ne riasszon el bennünket ez a fajta szélsőségesnek, és talán életidegennek tűnő szerzetesi eszmény, ezért idéztem fel ezt az imádságot, ezt a tropárt, hogy lássuk jól, mi az igazi cél. Tehát az odaadott életnek, a lemondott életnek ez a végső eredménye és célja. Hogy az Isten édes közelsége töltsen el az embert, az ember életét. Hogy ez mennyire nem életidegen, azt a kezdeti szerzetesi és a teológiai irodalom is jól ábrázolja.

**A szerzetesi életben
a paradicsomi élet
jelenik meg**

⁸Vö. Nagy Szent Athanáz:
Szent Antal élete. In:
A III–IV. század szentjei.
(Szerk. Vanyó László.)
Jel Kiadó, Budapest,
1999, 62–63.

Tehát Szent Atanáz, alexandriai püspök — aki maga nem volt ugyan szerzetes, de igen nagyra értékelte ezt az eszményt és megírta a szerzetes-irodalom első gyöngyszemét, a Szent Antal életét — azt mondja, hogy az igaz természet szerinti élet jelenik meg ebben a lemondó, szerzetesi életben.⁸ Tehát nem tagadja meg az életet, nem természetellenes, hanem az igazi élet jelenik meg benne. Az a természetes élet, az a természet, amit az Isten a teremtéskor az embernek adott. Tehát paradicsomi élet az, ami a szerzetesi életben megjelenik. A paradicsomi állapotban az ember a maga természetének megfelelően élt, és ezt keresi a szerzetesi életben, amely megadhatja neki, hogy visszatalál az igaz természet szerinti élethez. Ezt a mindennél édesebb, paradicsomi életet találja meg a szerzetes. Kívülről úgy tűnik, hogy gyötri magát, könnyekkel teli az élete, az egészsége tönkre megy akár. De ez csak a külső, mert a belső, az igazi világban az Isten közelségének, az Istennel való egyesülésnek eredményeképpen a Paradicsomban találja magát.

Szerzetesek és világiak

A megszentelt élet kapcsán szándékosan beszéltem hosszan a szerzetességről. A Keleti Egyház szemléletében ugyanis a megszentelt életet azonos a szerzetességgel. Nincsen más lelki intézmény, nem ismeri a mozgalmakat, nem ismeri a különböző lelkiségeket. Minden egyes monostornak megvan a maga lelkisége. Többnyire az éppen vezető poszton lévő igumennek vagy sztarecnek a lelkülete befolyásolja a közösség lelki irányát, illetve az adott monostor alapítója. Hol ez kap nagyobb hangsúlyt, hol az. A megszentelt élet ebben a szoros értelemben maga a szerzetesség. És amikor a nem szerzetesek keresik a megszentelt életet, a megszentelődést, akkor azt ők is a monostorban találják meg. Fölkeresik a szerzeteseket, velük élnek, imádkoznak néhány napot, hetet, úgy élnek, mint ők, és aztán visszamennek a világba. De a megszentelt életet a szerzetesi elzártságban találják meg, abból, mint egy forrásból merítenek. S nem is pusztán a látogatás, a monostorban töltött idő jelent töltékezést, melyből egy ideig élni lehet. Maga a tudat, hogy vannak szer-

zetesek, akik ott a szigeten, az elzárt kolostorban imádkoznak, az Istenhez közel kerülnek, már ez a mi életünkre megerősítően hat.

Hadd mondjak egy egészen kiesőnek tűnő példát Csontváry Kosztka Tivadarról. Amikor elzarándokolt a Szentföldre, több évet töltött ott, és egy táviratot adott föl II. Ferenc József császárnak: „Ne féljen, van remény, találkoztam az Istennel”. Olyan élménye volt a Szentföldön, mely neki akkora erőt adott, hogy úgy érezte, ezt a császárral kell tudatnia, a császáron keresztül pedig az egész világ számára nyilvánvaló lesz, hogy nincsen semmi baj. Találkozott az Istennel, van remény. Hasonlót él meg minden szerzetes, rátalál az Isten közelségére, megtapasztalja annak édességét, és az abból fakadó erőt. S valamiképpen ezt a világban élő emberek is megérik, megértik, fölfogják, megélik. Ez az Istennek szentelt életnek a helye a Keleti Egyházban. És mindazok, akik szeretnének megszentelődni — ki milyen fokban képes rá —, próbálnak bekapcsolódni ebbe az életbe. Természetesen vissza kell menni a világba, el kell látni a családot, a munkát, de maga a szerzeteseknek a léte már segíti, munkálja ezt a megszentelődést bennük.

**Minden ember
átistenülésre törekszik**

Am lépünk tovább egy gondolattal, nehogy azt véljük, hogy a Keleti Egyházban csak a szerzetesek a szentek, másoknak meg annyi jut, amennyi, egy-két hét a megszentelődésből. A szentségre törekvés természetesen minden embernek célkitűzése. Szent Bazil atyánk, amikor megírta az életszabályokat, akkor nem szerzeteseknek, hanem keresztényeknek szánta a tanítását. A keresztény életről ír, amikor az életszabályokat megfogalmazza tanítás formájában. Tehát voltaképpen minden ember erre az átistenülésre törekszik, erre a teljes, igazi, természet szerinti életre — hogy Szent Atanáz szavait használjuk. Hogy ki milyen fokban éri ezt el, az nem az életállapotától függ. A szerzetes azonban ezt a szentségre törekvést intézményesült keretek között éli meg. Fogadalmánál fogva — vagy a keleti egyházi szóhasználat szerint: a szerzetessé szentelésénél fogva — adja oda az életét, és mintegy intézményesült keretek között törekszik az életszentségre. Szinte azt mondhatjuk, hogy a világi és szerzetesi szentségre törekvés között csupán az intézményi keret jelent különbséget. De óriási különbség: szentség. Keleten a szerzetességet a szentségek közé sorolják. Itt megint azt látjuk, melyről az elején is szó volt, hogy a Keleti Egyház gondolkodása nem annyira szigorúan strukturált. Nincs a szentségeknek számszerű meghatározása. Nem ritkán szerepel ugyan a hét szentséget említése, de ez inkább nyugati hatás.⁹ A szerzetességet is szentségnek tartják. De szentségnek veszik például a húsvéti pászkát is. Nem a megszentelt eledeleket nevezik szentségnek, de azzal az örömmel, amellyel részesül a húsvéti feltámadásban a megszentelt életből, úgy éli meg, hogy olyan hatalmas kegyelmeket nyer az anyagon keresztül, hogy azt mintegy szentségnek tekinti. Szentségnek vehető a januári nagy vízszentelés is. Hatalmas pompával, évente egyszer megült rendkívüli szertartás ez, mely az anyagot

⁹Vö. Robert Hotz: *Sakramente — im Wechselspiel zwischen Ost und West*. Köln, 1979, 266–282; John Meyendorff: *A bizánci teológia. Történelmi irányzatok és tantételek*. (Ford. Jeviczki Ferenc.) Bizantinológiai Intézeti Alapítvány, Budapest, 2006, 288–290.

¹⁰Tropár a hajnali szolgálathatnak a szent tiszteletére írt első kánonjából (VIII. óda), *Ménea*, 4, 350.

Az imádság kiemelt szerepe

megáldva az egész világot megszenteli. Tehát nem olyan rendszerezett beosztású, nem olyan strukturált a keleti teológia, mint amit mi ismerünk Nyugaton. Ilyen értelemben a szerzetesi élet is szentségnek számít. Ez az, amit nem lehet összekeverni a hétköznapi élettel, a társadalmi élettel. Mert ha viszont szentség, akkor megszentelt, elkülönített, és teljesen az Istennek van szentelve. Nos, akkor mi marad a világban élő embereknek? Az imádság. Ez a szerzetesi életnek is a legfőbb mozgatója, a csúcsa, mélye, forrása, célja. És ez az imádság természetesen ott van jelen minden ember életében, vagy legalábbis ennek lehetősége. Az imádságra törekvés Keleten szoros kapcsolatban áll a szerzetességgel. Talán éppen emiatt lehetséges, hogy a keleti ember, a világban élő keleti ember többet imádkozik a nyugati világban élő társánál. Hogy ez valóban így van-e, nem tudom, nem néztem utána, de ez az érzésem. Például a zsoltárok imádkozása markánsan jelen van a világban lévő emberek imaéletében. A Zsoltárok könyve sok esetben világi embereknek is állandó imakönyv. Ehhez természetesen jó volna visszatérnünk nekünk is, és magam is, a magyarországi Keleti Katolikus Egyháznak felelőseként sokat szeretnék tenni ennek érdekében. A szerzetesek jól tudják, mennyire igaz, amit a Szentírás mond: a zsoltárok imádkozása édesebb, mint a méz. Az április 23-án ünnepelt Szent Györgyöt vértanú reggeli utrenyéjében imádkozzuk az egyik tropárban: „Jertek, gyűjtsünk össze énekeket, mint jó illatú virágokat, az Isten ihlette zsoltáros könyv paradicsomkertjéből. Kössünk belőle gyönyörű koszorút a vértanúnak, Szent Györgynek...”¹⁰ „Gyűjtsünk össze énekeket, mint jó illatú virágokat, — gyönyörű költői kép: — az Isten ihlette zsoltáros könyv paradicsomkertjéből.” A Zsoltároskönyvet második paradicsomkertnek tartja, amiből össze lehet szedegetni a virágokat, az énekeket, hogy kössünk belőle koszorút, s ezzel köszönthessük Szent György vértanút.

Tehát tudja az imádkozó ember, hogy a Zsoltároskönyvben megtalálja a paradicsomot, ami a második paradicsomkert. Megint itt találjuk magunkat, hogy ez a szerzetesi imádságnak is az alapja. Hiszen a zsoltárokból indult el minden. Amikor még nem volt összeállított zsolozsma, a zsoltárok szabták meg az imarendet. Napi tizenkettőt kellett elmondani, vagy ötvenet, vagy esetleg még többet, akár mind a százötvenet. A zsoltárok imádkozása a szerzetesi imának is az alapja, és a világban élő ember imaéletének egyaránt. A világban élő ember is a zsoltárok és az imádság által keresi a megszentelődést.

Ezen kívül természetesen az egész egyház minden eszközével is, melyek szintén ezt a megszentelődést szolgálják. Ezek a szentelmények — s itt most a nyugati egyház terminológiáját használjuk —, melyekkel meg akarjuk szentelni hétköznapijainkat. Megszenteljük a házat, a szőlőt, gyümölcsöt, virágokat, kenyeret stb. Ezt nyújtja az egyház, hogy minden tevékenységével megszentelje a világot. Nem szükséges külön megszentelt életet vállalni a világban élők-

¹¹Egyiptomi Mária első fennmaradt életrajzát Szofroniosz Jeruzsálemi pátriárka írta meg (*Patrologia Graeca* 87, 3697–3725). Ennek a biográfiának átdolgozott változata jelent meg magyarul több fordításban is: *Egyiptomi Mária és Remete Szent Onúfriosz*. (Ford. Krasznai Judit és Tóth Péter.) Terebint, Budapest, 1998; Lakatos László: *Ünnepi könyv a bizánci egyház liturgikus évéhez*. Nyíregyháza, 1997, 809–823.

¹²Vö. *A szent öregek könyve*, i. m. 214–215.

Szerzetessé váló megtérők

nek, mert az egyház kínálja a megszenteltséget minden gyermekének. Minél jobban bekapcsolódik valaki az egyházba, annál inkább részesül ebből a megszenteltségből. Annyi igaz, hogy ez mégiscsak a szerzeteseknek adatik meg a legteljesebben. Ez a magyarázata annak, hogy a Keleti Egyház gondolkodásában a kimagasló csúcst a szerzetesség jelenti. Amikor történetek szólnak egyes emberek megtéréséről, annak csaknem mindig az a vége, hogy az illető szerzetessé is válik. Egyiptomi Mária, aki nagyon bűnös életet élt, és elment Jeruzsálemba, nem tudott belépni a templomba, az ajtónál valamilyen erő megakadályozta. Ez annyira megrendítette, hogy bűnbánatot tartott, megtért, és remetévé lett.¹¹ Vagy Makarioszal találkozott egy pogány pap, és Makariosz annyira kedvesen beszélt vele, hogy ez őt teljesen meghatotta, megalázkodott, megvallotta bűneit, megtért és ő is szerzetessé lett.¹² Szinte minden ilyen beszámolóknak ez a vége.

Hadd álljon még itt egy kedves történetet a végén. Az egyik női kolostorba, be akartak hatolni a rablók. Amíg zarándokok jártak ki-be, addig be lehetett jutni, de utána már nem, hisz bezárták a kapukat. A rablók töprengtek, hogyan juthatnának be. Ekkor azt mondta a rablóvezér, hogy majd ő egyszerű szerzetesnek vagy zarándoknak tetteti magát, és így majd beengedik a kolostorba. Bekopogott, és kinyitották neki a kaput. Azt mondta: Egyszerű, szegény zarándok vagyok, szeretném, ha betérhetnék. Természetesen nagy örömmel befogadták, és szóltak mindenkinek, hogy milyen rendkívüli látogatójuk érkezett. Mindenki látni akarta, hogy részesülhessen ebből a kegyelemből — mert ugye, a zarándokban Krisztust fogadják — és el is halmozták mindennel. Megetették, szobát készítettek neki, lábát megmosták, ellátták minden jóval. Amikor az egyik beteg nővér meghallotta, hogy itt van egy szentéletű zarándok, kérte, hogy legalább a lábvizéből vigyenek fel neki. És csodák csodája, a lábvizétől meggyógyult a nővér! Mindezek láttán a zarándok, vagyis a rabló lelkében megérintve megtért. Megtérítette a többi banditát, és mind a tizenketten szerzetessé lettek. Ez tehát a csúcs, hogy szerzetessé válik. Semmit vissza nem vonva és nem elvéve belőle, teljesen átadja magát az Úrnak. Ez a Keleti Egyházban — az én ismereteim és meglátásom szerint — a megszentelt élet, a teljesen átadott, a teljesen odaadott élet, amely megadatik, hála Istennek, sokaknak, az Isten kegyelméből. Ebből részesülhet mindenki a maga odaadásának a mértéke szerint.